

Sygn. akt II PK 348/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 lutego 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Myszka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Beata Gudowska

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa K. S.

przeciwko S. S.A. w W.

o dodatek prowizyjny,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 lutego 2016 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 8 listopada 2013 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od skarżącej na rzecz
strony pozwanej kwotę 900 (dziewięćset) zł tytułem zwrotu
kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z dnia 8 listopada 2013 r. oddalił apelację K. S. od wyroku Sądu Rejonowego w W. z dnia 6 lutego 2013 r. oddalającego powództwo o dodatek prowizyjny oraz zasądził od powódki na rzecz pozwanej S.

Spółki Akcyjnej w W. kwotę 900 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego w instancji odwoławczej.

W sprawie tej ustalono, że powódka od 5 maja 2003 r. do 1 lipca 2010 r. była zatrudniona w pozwanej spółce na stanowisku dyrektora pionu sprzedaży i marketingu na podstawie umowy o pracę początkowo zawartej na czas określony, a następnie na czas nieokreślony. Zgodnie z postanowieniami tej umowy, na wynagrodzenie powódki składało się wynagrodzenie zasadnicze, dodatek funkcyjny oraz dodatek prowizyjny zależny od wzrostu przychodów netto ze sprzedaży wszystkich usług we wskazanych obiektach turystycznych. Pracodawca odprowadzał składki na ubezpieczenie społeczne również od dodatku prowizyjnego, ale nie wliczał go do podstawy wymiaru wypłacanych świadczeń z ubezpieczenia społecznego. Początkowo powódka otrzymywała sporny dodatek wypłacany kwartalnie także wtedy, gdy korzystała z urlopów lub zwolnień lekarskich. W okresie od 13 grudnia 2007 r. do 16 kwietnia 2008 r. powódka przebywała na urlopie macierzyńskim, za który otrzymywała zasiłek macierzyński obliczony bez uwzględnienia dodatku prowizyjnego. Za ten okres nie otrzymała również spornych prowizji.

Sądy obu instancji uznały, że dodatek prowizyjny jest składnikiem wynagrodzenia, ale w okresie urlopu macierzyńskiego pracownicy nie przysługuje wynagrodzenie, tylko zasiłek macierzyński. Sąd Okręgowy argumentował, że zgodnie z brzmieniem art. 80 k.p. wynagrodzenie przysługuje zasadniczo za pracę wykonaną, a za czas niewykonywania pracy pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia tylko wtedy, gdy przepisy prawa pracy tak stanowią. Tymczasem powódka w spornym okresie nie wykonywała pracy, ponieważ pozostawała na urlopie macierzyńskim i z tego tytułu pobierała zasiłek macierzyński, a nie wynagrodzenie za pracę. Ponadto otrzymanie prowizji było uzależnione od wyniku finansowego osiągniętego przez pracownika, zatem nie przysługiwała ona powódce w okresie niewykonywania pracy. W odniesieniu do zarzutu apelacyjnego powódki w zakresie wcześniejszych wypłat dodatku prowizyjnego za okresy jej niezdolności do pracy, Sąd drugiej instancji argumentował, że w spornym okresie powódka nie świadczyła pracy, dlatego nie przysługiwało jej prawo do dodatku prowizyjnego, który ponadto jest składnikiem wynagrodzenia za pracę, przeto nie może

występować samodzielnie. Ponadto powódka powinna otrzymywać zasiłek macierzyński w wysokości uwzględniającej kwoty wypłacanych wcześniej dodatków prowizyjnych, co wszakże potwierdza, że nie przysługiwało jej prawo do otrzymania spornego składnika wynagrodzenia w okresie zasiłkowym.

W skardze kasacyjnej powódka zarzuciła naruszenie prawa materialnego w postaci: 1/ art. 80 zdanie pierwsze i drugie k.p. przez błędną wykładnię i przyjęcie, że „ukształtowanie wynagrodzenia za czas nieobecności pracownika w pracy musi być określone w sposób wyraźny, nawet w sytuacji spełnienia przesłanek do nabycia konkretnego składnika tego wynagrodzenia podczas nieobecności pracownika, a mającego związek z okresami, w których pracownik pracę wykonywał”, oraz 2/ art. 65 § 1 i 2 k.c. w związku z § 6 ust. 1 umowy o pracę z dnia 1 maja 2005 r., zmienionej aneksem z dnia 4 kwietnia 2006 r. w związku z załącznikiem nr 1 do tej umowy, przez błędną wykładnię i uznanie, że „otrzymanie dodatku prowizyjnego przez powódkę było uzależnione od osiągnięcia przez nią określonego wyniku finansowego i wykonywania pracy, podczas gdy z celu umowy wynika, że dodatek ten przysługuje za osiągnięcie określonych przychodów ze sprzedaży usług, które nie są bezpośrednio zależne od pracy powódki, lecz od działania całej pozwanej spółki oraz m.in. czynników koniunkturalnych, a celem przyznania prowizji było zrekompensowanie pracownikowi względnie niskiego wynagrodzenia zasadniczego”. W ocenie skarżącej, w sprawie występuje zagadnienie prawne, „czy w umowie o pracę, możliwe jest takie ukształtowanie postanowienia umownego z zakresu wynagrodzenia za pracę, gdzie w sposób dorozumiany będzie przewidziana możliwość uzyskania jednego ze składników tego wynagrodzenia także w czasie pobierania świadczeń z ubezpieczenia społecznego jednocześnie nie świadcząc pracy, a warunki nabycia tego składnika i jego wysokość jest w umowie wyraźnie ukształtowana oraz niezależna od wykonywania konkretnych czynności pracowniczych w czasie nieobecności pracownika, o której mowa?”.

Skarżąca wniosła o uchylenie wyroku Sądu drugiej instancji w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, w tym kosztach zastępstwa procesowego według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie i zmianę zaskarżonego

orzeczenia przez zasądzenie od pozwanej na rzecz powódki kwoty 26.800 zł z odsetkami od dnia 1 maja 2008 r. do dnia zapłaty oraz zasądzenie kosztów procesu za obie instancje i postępowanie kasacyjne, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Nadto wniosła o rozpoznanie skargi kasacyjnej na rozprawie.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną wniesiono o jej oddalenie i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na rozpoznanie na rozprawie, ponieważ wykluczone jest nabycie prawa do wynagrodzenia prowizyjnego w sposób dorozumiany i bez wykonywania zatrudnienia („konkretnych czynności pracowniczych”) w okresach usprawiedliwionej nieobecności pracownika w pracy już dlatego, że w okresie i za czas niewykonywania pracy wynagrodzenie przysługuje tylko wtedy, gdy tak stanowią przepisy prawa pracy (art. 80 zdanie drugie k.p.). Z ustaleń faktycznych przedmiotowej sprawy, których skarżąca nie zakwestionowała, wynikało, że w spornym okresie nie wykonywała ona pracy, gdyż korzystała z urlopu macierzyńskiego. Równocześnie w spornym okresie pozwany nie wypłacał jej dodatku prowizyjnego, uznając, że w okresie urlopu macierzyńskiego skarżącej przysługiwał wyłącznie zasiłek macierzyński, do którego prawo oraz jego wysokość nie była przedmiotem zaskarżonego osądu, przeto kwestie te usuwały się spod weryfikacji kasacyjnej w sporze o prowizyjne wynagrodzenie ze stosunku pracy. Nie do przyjęcia jest teza skarżącej, że dodatek prowizyjny przysługiwał jej w okresie urlopu macierzyńskiego dlatego, że postanowienia umowy ani przepisy zakładowego prawa pracy nie przewidywały zmniejszenia tego świadczenia w okresie nieobecności pracownika w pracy, tymczasem za okresy niewykonywania pracy wynagrodzenie przysługuje wyłącznie wtedy, gdy tak stanowią wyraźne przepisy prawa pracy.

Wedle skarżącej, za okres urlopu macierzyńskiego przysługiwał jej także dodatek prowizyjny na podstawie umowy także dlatego, że zostały spełnione

przesłanki do jego nabycia, które miały być „niezależne” od wykonywania przez nią pracy w okresie, za który pracownikom wykonującym pracę świadczenia prowizyjne były wypłacane. Tymczasem ani z postanowień umowy o pracę, ani z zakładowych przepisów płacowych nie wynikało wprost, że w okresie i za czas niewykonywania pracy z powodu usprawiedliwionej nieobecności w pracy, w tym za okres urlopu macierzyńskiego, skarżąca zachowuje prawo do wynagrodzenia prowizyjnego za pracę, której w tym okresie nie wykonywała. W konsekwencji nie ma podstaw prawnych ani uzasadnienia do dorozumianego dokonania korzystnej dla skarżącej wykładni postanowienia § 6 ust. 1 umowy o pracę, który stanowił, że „w czasie stosunku pracy” pracownik będzie otrzymywał także dodatek prowizyjny naliczany „zgodnie z zasadami określonymi w pkt 5 niniejszego paragrafu”. Tego typu wymagające wykładni postanowienie umowy o pracę, że „w czasie stosunku pracy” pracownik będzie otrzymywał dodatek prowizyjny, nie ma rangi przepisu prawa pracy w rozumieniu art. 80 zdanie drugie ani w ujęciu normatywnym art. 9 k.p. Ponadto, jeżeli pozwany pracodawca w okresie pobierania zasiłku macierzyńskiego nie wypłacał skarżącej dodatku prowizyjnego, a w całym okresie zatrudnienia od takich wynagrodzeń odprowadzał składki na ubezpieczenia społeczne, to wykluczone było nabycie prawa do spornego składnika wynagrodzenia bez wskazania konkretnej podstawy prawnej, której nie było w żadnym przepisie prawa pracy ani w żadnym postanowieniu umowy o pracę, która nie gwarantowała skarżącej wprost ani w drodze racjonalnej wykładni § 6 ust. 1 umowy o pracę w związku z art. 65 k.c. i art. 300 k.p. nabycia spornych prowizji w okresach pobierania zasiłku macierzyńskiego, w których skarżąca pracy nie wykonywała. Konkretnie rzecz ujmując, w spornym okresie pozwany pracodawca odmawiał skarżącej wypłat dodatku prowizyjnego za czas nieświadczenia pracy w okresie urlopu macierzyńskiego i nie było żadnego przepisu prawa pracy gwarantującego prawo do spornego składnika wynagrodzenia, przeto wykluczone było „dorozumiane” nabycie prowizji tylko z dowolnego postrzegania, że przesłanki nabycia spornej prowizji miały być „niezależne od wykonywania pracy” przez skarżącą. Potencjalne wypłacanie takich prowizji za wcześniejsze okresy niewykonywania pracy nie stanowi podstawy prawnej ani argumentu o przysługiwaniu dodatków prowizyjnych za okresy korzystania z urlopu

macierzyńskiego ze względu na brak podstaw prawnych i racjonalnego uzasadnienia przysługiwania takich prowizji za ten urlopowy okres niewykonywania pracy, gdyż sporny dodatek do wynagrodzenia nie przysługuje wtedy, gdy pracownik nie wykonuje pracy. Bez świadczenia pracy pracownik nie nabywa prawa do żadnego wynagrodzenia za pracę, w tym też do jego „dodatkowego” składnika, który nie przysługuje bez prawa do podstawowego wynagrodzenia za pracę wykonaną.

Także wtedy, gdy prawo do wynagrodzenia prowizyjnego zależy od osiągnięcia wyznaczonych efektów finansowych przez całe przedsiębiorstwo pracodawcy, to niewykonywanie pracy przez konkretnego pracownika w przyjętym okresie „prowizyjnym” nie kreuje jego prawa do wynagrodzenia prowizyjnego w przypadku braku wyraźnych uzgodnień umownych w tym zakresie oraz braku wyraźnych przepisów zakładowego lub ponadzakładowego prawa pracy o przysługiwaniu prowizji także za okresy niewykonywania pracy. Brak wyraźnych podstaw prawnych przysługiwania prawa do wynagrodzenia za okresy niewykonywania pracy wyklucza dorozumiane ustalenie prawa do dodatkowego prowizyjnego składnika wynagrodzenia za pracę wykonaną, której skarżąca nie świadczyła w okresie urlopu macierzyńskiego także dlatego, że nie wniosła ona ekwiwalentnego wkładu w wypracowanie warunku dodatkowego wynagradzania prowizyjnego pracowników, którzy taką pracę wykonali i za finansowe wyniki tego zatrudnienia nabywali należne dodatkowe prowizje, zagwarantowane im w umowach o pracę za pracę wykonaną.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy wyrokował jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., orzekając o kosztach postępowania w zgodzie z art. 98 k.p.c.